

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobce: **Bc. Ing. P. K. Ph.D. MBA**, bytem Srbská 272/25, Ostrava, zast. Mgr. Danielem Grimmem, advokátem, se sídlem Janáčkova 1089/20, Ostrava, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 1, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 13. 8. 2020 č. j. MPSV-2020/168502-923, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2021, č. j. 19 Ad 39/2020 - 63,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e o d m í t á** pro nepřijatelnost.
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobce podal dne 31. 3. 2020 žádost o příspěvek na živobytí, kterou Úřad práce České republiky, krajská pobočka v Ostravě, zamítl rozhodnutím ze dne 8. 6. 2020, č. j. 21974/2020/BRU. Odvolání žalobce proti rozhodnutí úřadu práce zamítl žalovaný v záhlaví uvedeným rozhodnutím.

[2] Proti němu podal žalobce žalobu u Krajského soudu v Ostravě. Brojil proti závěru správních orgánů, že je schopen zajistit si příjem vlastním přičiněním, který byl založen na tom, že žalobcův zdravotní stav je dobrý, má vysokoškolské vzdělání a v běžném životě je schopen se dobře orientovat. Správní orgány nezjišťovaly další skutečnosti týkající se osobní, majetkové a sociální situace žalobce, proto dostatečně nezjistily skutkový stav. Dávky hmotné nouze jsou ze zákona určeny všem občanům, kteří mají nízké příjmy, nikoli jen nevzdělaným, mentálně či jinak zdravotně znevýhodněným. Závěr, že žalobce si může zvýšit příjem vlastním přičiněním, žalovaný blíže nevysvětlil. Žalobce je v evidenci uchazečů o zaměstnání od roku 2015, zaměstnání však hledá bezúspěšně. Jeho problém je v tzv. překvalifikovanosti ve spojení s věkem. To, že naposledy o příspěvek na živobytí žádal v roce 2018, nemůže být žalobci přičítáno k tíži. V mezidobí žil z půjčených prostředků, což však není možné trvale.

[3] Krajský soud nadepsaným rozsudkem žalobu zamítl. Ztotožnil se s názorem žalovaného, že žalobce si může svůj příjem zvýšit vlastním přičiněním vzhledem ke svému věku a zdravotnímu stavu. Správní soudy dostatečně zjistily skutkový stav týkající se žalobcových osobních poměrů. Systém dávek v hmotné nouzi je nastaven tak, aby z něj čerpaly pouze osoby nacházející se v hmotné nouzi, které své základní životní potřeby nemohou zajistit jiným způsobem. Primárně je každý povinen postarat se o své potřeby sám. Žalobce vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu a schopnosti běžné orientace je schopen se o sebe sám postarat. Žalovaný správně odkázal na rozsudek NSS č. j. 2 Ads 258/2018 – 70, který se zabýval

srovnatelnou věcí. Stát nemůže žalobci vnucovat určitý způsob života, nemá však povinnost život žalobce financovat, pokud tento je schopen si prostředky pro život zajistit sám. K poukazu žalobce na to, že se ucházel o práci u množství zaměstnavatelů, soud uvedl, že nelze zužovat možnost zvýšit příjem vlastním přičiněním na zaměstnání odpovídající určitému stupni kvalifikace a představám žalobce. Může se jednat i o práci nekvalifikovanou či pouze příležitostnou. Soud měl za obecně známou skutečnost, že vzhledem k poměrům na trhu práce v rozhodné době nebylo problémem si v rámci České republiky prostředky na život opatřit vlastní prací, třeba i nekvalifikovanou.

[4] Žalobce (stěžovatel) podal proti tomuto rozsudku krajského soudu kasační stížnost. Namítl, že závěr správních orgánů a krajského soudu, že žalobce si může zvýšit příjem vlastním přičiněním, je pouhou domněnkou bez bližší konkretizace vůči osobě stěžovatele. Stejně by ji bylo možno aplikovat na jakoukoli jinou osobu, která je zdravá a má vysokoškolské vzdělání, tak, že nemá nárok na dávky v hmotné nouzi. Jedná se tak pouze o jakýsi stereotyp. Stěžovatel je dlouhodobě (od roku 2015) evidován jako uchazeč o zaměstnání, práci si aktivně hledá v různých pozicích, včetně nekvalifikovaných. Zaměstnavatelé jej považují za překvalifikovaného. Není pravdou, že se stěžovatel neucházel o práce nekvalifikované či příležitostné. Důvodem, proč nemůže získat práci, je překvalifikovanost, věk a dlouhodobá nezaměstnanost. Jako padesátiletý člověk s doktorským titulem bez praktických zkušeností je na trhu práce ohroženou skupinou. Stěžovatel byl krajským soudem a správními orgány zkrácen na právu na pomoc v hmotné nouzi dle čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

[5] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

[6] Nejvyšší správní soud posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, a stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[7] Následně se soud zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele, jinak by ji odmítl jako nepřijatelnou (§ 104a odst. 1 s. ř. s. a čl. II zákona č. 77/2021 Sb.). Vymezením neurčitého právního pojmu „*podstatný přesah vlastních zájmů stěžovatele*“ se již NSS zabýval při výkladu § 104a s. ř. s. ve znění účinném od 13. 10. 2015 do 31. 3. 2021 (viz usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, č. 933/2006 Sb. NSS). Novelou soudního řádu správního provedenou zákonem č. 77/2021 Sb. (s účinností od 1. 4. 2021) byl rozšířen okruh případů, při jejichž přezkumu NSS posuzuje přijatelnost kasační stížnosti. Nově se nejedná jen o věci azylu, resp. o věci *mezinárodní ochrany*, nýbrž o všechny věci, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce. Tato změna nezakládá žádný rozumný důvod měnit kritéria přijatelnosti kasační stížnosti (srov. usnesení NSS ze dne 16. 6. 2021, č. j. 9 As 83/2021 - 27). Ustanovení § 104a tak lze aplikovat i na nyní projednávanou věc.

[8] Při rozhodování o nepřijatelnosti kasační stížnosti proto NSS i nadále vychází z judikatorně ustálených kritérií (srov. usnesení rozšířeného senátu ze dne 25. 3. 2021, č. j. 8 As 287/2020 - 33, bod 52), jež pramení ze závěrů usnesení č. j. 1 Azs 13/2006 - 39. Kasační stížnost tudíž NSS přijme k meritornímu přezkumu v případě rozpoznatelného dopadu řešené právní otázky nad rámec konkrétního případu, a to *i*) z důvodu neexistence, nejednotnosti nebo překonání judikatury, nebo *ii*) v případě zásadního právního pochybení krajského soudu (srov. též Kühn, Z. In: KÜHN, Z., KOCOUREK, T. a kol. *Soudní řád správní. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, k § 104a, především body 6 a 11).

[9] V projednávané věci soud podstatný přesah vlastních zájmů stěžovatele neshledal.

pokračování

[10] Správní orgány i krajský soud měly za to, že stěžovatel nespĺňuje podmínky pro přiznání příspěvku na živobytí, neboť shledaly, že není osobou v hmotné nouzi ve smyslu § 2 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, neboť si může příjem zvýšit vlastním přičiněním, konkrétně vlastní prací [§ 11 odst. 2 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi]. Tento svůj závěr opřely o zjištění, že stěžovatel je osobou zcela závislou na sociálních dávkách a nejméně od února 2015 je bez jakýchkoli vlastních příjmů. Zároveň netrpí žádnými zdravotními problémy, jedná se o muže středního věku dobře orientovaného v běžném životě. Stěžovatel žije v Ostravě, tj. velkém městě, kde je značná nabídka pracovních míst.

[11] Nejvyšší správní soud poté, co se seznámil s obsahem spisů, dospěl k závěru, že se s rekapitulovaným závěrem správních orgánů i krajského soudu ztotožňuje. Stěžovatel namítl, že doložil, že se zcela bez úspěchu ucházel o značné množství pracovních nabídek. K tomu Nejvyšší správní soud poznamenává, že se jedná převážně o pracovní nabídky z oblasti vyššího managementu (např. vedoucí obchodního domu, výkonný ředitel, finanční ředitel), které zpravidla vyžadují značnou kvalifikaci, výborné reference a dlouhou praxi. Stěžovatel se ucházel o takovéto pozice, ačkoli sám uvádí, že zcela postrádá jakékoli praktické zkušenosti. To rozhodně nepodporuje tvrzení stěžovatele, že seriózně usiloval o získání zaměstnání, avšak bezúspěšně. Rovněž jeho tvrzení, že v získání zaměstnání mu brání jeho akademické tituly, je zcela absurdní. Stát jistě nevynakládá značné prostředky na podporu vzdělání svých obyvatel proto, aby rozmnožil řady nezaměstnaných. Obecně je tomu právě naopak, neboť vyšší stupeň dosaženého vzdělání zpravidla rozšiřuje možnosti pracovního uplatnění. Ostatně stěžovatele nic nenutí, aby při hledání zaměstnání uváděl své vzdělání, pakliže je toho názoru, že jej toto handicapuje. Ani věk stěžovatele (50 let) nelze pokládat za zásadní překážku, která by mu bránila v získání vhodného zaměstnání. Navíc možnost zvýšení vlastního příjmu prací se neomezuje pouze na zaměstnání, může se jednat i o jiné formy výdělečné činnosti, ať již podnikání jako osoba samostatně výdělečně činná, tak i prostřednictvím právnických osob založených za účelem podnikání (srov. rozsudek NSS z 16. 2. 2022, č. j. 10 Ads 28/2020 – 38). Jakkoli tedy soud chápe, že najít si vhodnou práci není vždy zcela snadné, pokud stěžovatel přinejmenším od roku 2015 žádnou výdělečnou činnost, ani krátkodobého charakteru, nevykonával, ačkoli mu v tom objektivně nic nebránilo, lze z toho dovodit, že se o to vážně nesnažil.

[12] Správní orgány a krajský soud tedy přiléhavě aplikovaly závěry uvedené v rozsudku NSS č. j. 2 Ads 258/2018 – 70, v němž se uvádí, že „stěžovatel nemohl být příspěvek na živobytí přiznán kvůli nespĺnění jiné zákonné podmínky. Tou je, že stěžovatel si nemůže svůj příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním. Stěžovateli je, jak plyne ze správního spisu, zhruba 37 let, je tedy mužem mladšího středního věku. (...) Jeho věk, zdravotní stav i zjevně dobrá orientace v běžném životě (o právních otázkách týkajících se práva sociálního zabezpečení nemluvě) mu tedy velmi dobře umožňuje, aby se o své živobytí staral sám a nehledal pomoc u státu formou příspěvku na živobytí. Stát nemá právo nutit stěžovateli nějaký způsob života; nemá však také povinnost stěžovatelův život financovat, je-li stěžovatel schopen si prostředky k němu opatřit sám. V rozhodné době (roky 2016 a 2017) nebylo pro stěžovatele vzhledem k obecně známým celkovým hospodářským poměrům v Česku (mj. i minimální nezaměstnanosti, zvláště pak v Praze) žádným problémem vydělat si na živobytí, ať již trvalou prací nebo pracemi příležitostnými, v míře podstatně převyšující případný příspěvek na živobytí. Lze uzavřít, že stěžovatel si může žít, jakým způsobem uzná za vhodné, ale „za své“. Stát jej podporovat nemusí.“ Ačkoli tedy v nyní posuzované věci je stěžovatel o dekádu starší, bydlí v Ostravě a skutkový děj se odehrál o tři roky později, *mutatis mutandis* je závěr uvedený v právě citovaném rozsudku plně použitelný i na projednávanou věc.

[13] Stěžovatel se mýlí, pokud se domnívá, že nárok na dávku příspěvku na živobytí mají bez rozdílu všichni občané s nízkými příjmy. Jak bylo vysvětleno, z nároku na tuto dávku jsou zákonem vyjmuti ti, kteří mohou svůj příjem zvýšit vlastním přičiněním, mj. i vlastní prací,

avšak nečiní tak. Stěžovatel přitom nespadá do žádné ze skupin uvedených v § 11 odst. 3 ve spojení s § 3 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, u nichž se možnost zvýšit si příjem prací nezkoumá. Toto nelze pokládat za svévoli zákonodárce či neoprávněnou diskriminaci, neboť jak správně uvedl krajský soud, každý je primárně povinen postarat se sám o své potřeby a na pomoc státu se má spoléhat pouze, pokud to s ohledem na vlastní handicap jakéhokoli druhu či s ohledem na objektivní hospodářskou a sociální situaci není možné.

[14] Lze tedy uzavřít, že krajský soud věc rozhodl v souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu, která není rozporná a není ji třeba překonat s ohledem její nesprávnost. Nejvyšší správní soud nezjistil ani žádné hrubé pochybení krajského soudu, které by mělo dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele. Nelze tedy shledat, že by kasační stížnost podstatně přesahovala vlastní zájmy stěžovatele, a Nejvyšší správní soud ji proto odmítl pro nepřijatelnost dle § 104a odst. 1 s. ř. s.

[15] O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle úspěchu ve věci v souladu s § 60 odst. 1 větou první s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. (k tomu srov. usnesení rozšířeného senátu č. j. 8 As 287/2020 - 33, část III. 4.). Stěžovatel v řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný dle § 60 odst. 2 s. ř. s. nemá právo na náhradu nákladů řízení ve věcech pomoci v hmotné nouzi. Žádný z účastníků proto nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. května 2022

Mgr. Aleš Roztočil
předseda senátu